

FILOLOGIA POLSKA II STOPIEŃ

PROSEMINARIUM I

(I ROK, 1 SEMESTR, 30 g. ćw.)

dr Maria Janoszka, *Wokół Rękopisu* znalezione w Saragossie Jana Potockiego

Proseminarium poświęcone będzie wielostronnemu oglądowi *Rękopisu* Jana Potockiego, który – mając w Polsce długo status nieco zakurzonego klasyku – w drugiej połowie XX wieku wzbudził ogromne zainteresowanie w Europie i na świecie, zyskując rangę najważniejszej powieści późnego oświecenia oraz utworu niezwykle nowoczesnego. Wielokształtność *opus magnum* Potockiego („monstrum literackiego”, „powieści encyklopedii”, „studni bez dna”) wywołała jego najrozmaitsze kwalifikacje: od żartu i zabawy literackiej po księgę inicjacji w ezoteryczne tajemnice wszechświata. Proponuję niespieszne czytanie *Rękopisu* w różnorodnych perspektywach: intertekstualnej (relacje z tradycją literacką, recepcja w literaturze XX i XXI wieku), hipertekstualnej („podejrzany” status tekstowy z uwagi na skomplikowaną historię powstania, rozbieżności instancji nadawczych), metaliterackiej (różne formy ekspresji świadomości twórczej, gry z konwencjami), genologicznej (trudności przyporządkowań) czy światopoglądowej (racjonalizm? antyracjonalizm? ironia? „świadomość rozbita”?), a także testowanie różnych możliwości interpretacji i reinterpretacji powieści z wykorzystaniem narzędzi badawczych wypracowanych w ciągu ostatniego półwiecza (narratologia, badania kulturowe, krytyka feministyczna, postkolonialna, geopoetyka, refleksja melanchologiczna).

dr hab. Tomasz Kaliściak, prof. UŚ, *Romantyczna paleontologia w literaturze i sztuce*

Na okres romantyzmu przypada rozwój jednej z najbardziej tajemniczych nauk z zakresu historii naturalnej – paleontologii, wiedzy o wymarłych organizmach roślinnych i zwierzęcych, zachowanych w postaci zapisu kopalnego, czyli skamieniałości, znajdujących na całym świecie przez zapalonych entuzjastów, zbieraczy osobliwości i kolekcjonerów. Powiększającej się wiedzy na temat kopalnych organizmów towarzyszyło rozbudzenie romantycznych wyobrażeń o minionym świecie sprzed ery człowieka, przejawiających się w dziełach botanicznych, filozoficznych, literackich, czy szerzej – w sztukach plastycznych ze szczególnym uwzględnieniem niedocenianej dziedziny ilustracji naukowych. Odkrywanie szczątków kopalnych zaprzeszłego świata dało wreszcie podwaliny pod teorię ewolucji gatunków ogłoszoną przez Karola Darwina. Celem wykładów będzie prześledzenie literackich i artystycznych reprezentacji zagadnień paleontologicznych w takich dziełach literackich jak *Podróż do wnętrza ziemi* Juliusza Verne, *Profesor Przedpotopowicz* Erazma Majewskiego, należących do gatunku powieści fantastycznonaukowych, a także w dziełach wysokiego modernizmu jak np. *Nietota* Tadeusza Micińskiego, *Ludzie bezdomni* Stefana Żeromskiego czy wreszcie *Requiem aeternam* Stanisława Przybyszewskiego i innych.

prof. dr hab. Artur Rejter, *Nazwy własne a kultura*

Proponowana tematyka:

- typy i funkcje nazw własnych w różnych obszarach kultury współczesnej: nazwy firm, sklepów; tytuły dzieł sztuki; nazwy własne w przestrzeni miasta; nazwy własne w internecie;
- nazwy własne (imiona, nazwiska, nazwy miejscowe, chrematonimy) w tekstach literackich (dawnych i współczesnych) oraz ich funkcje;
- nazwy własne w tekstach kultury popularnej (np. piosenkach różnych nurtów, wykonawców). Celem spotkań będzie obserwacja sfery onimicznej współczesności z uwzględnieniem różnych metod opisu, analizy oraz interpretacji. Nazwy własne stanowią ważne znaki kultury, którą można poprzez nie bliżej poznać i zrozumieć, dlatego też będziemy zwracać uwagę na takie aspekty, jak na przykład globalizacja i glokalizacja, mody nazewnicze, wpływ rzeczywistości wirtualnej na sferę onimiczną języka itp.

dr hab. Wojciech Śmieja, prof. UŚ, *Krytyczne studia nad mężczyznami i męskosciami wobec języków współczesnej humanistyki*

Przedmiot wprowadza tematykę, metodologię i obszar zainteresowań literaturoznawczych badań nad męskosciami. Badania te zwane "krytycznymi studiami nad męskosciami", stanowiąc subdyscyplinę studiów genderowych mają interdyscyplinarny charakter (socjologia, psychologia, historia, ekonomia, nauki o kulturze, literaturoznawstwo). We współczesnym ujęciu "studia męskie" bardzo wyraźnie przenikają się z językami innych orientacji badawczych w ramach nauk społecznych i humanistyki: zwrotem maladycznym, *age studies*, *queer studies*, badaniami nad afektami, ekokrytycyzmem, *race studies* badaniami postkolonialnymi, nowym materializmem, *disability studies*. Ta interdyscyplinarność będzie w centrum naszego zainteresowania. UWAGA: Część tekstów omawianych na zajęciach dostępna jest tylko w języku angielskim! Jego znajomość na poziomie podstawowym jest niezbędnym warunkiem uczestnictwa.

dr Monika Ładoń, *Iwaszkiewicz. Portret wielokrotny*

W ostatnich latach opublikowano sporo nowych książek o Iwaszkiewicz (choćby monumentalną, dwutomową biografię), wiele mniejszych interesujących studiów nad konkretnymi utworami i motywami, wreszcie – ważne edycje tekstów samego Iwaszkiewicza: przede wszystkim korespondencję oraz dzienniki, ale i np. książkę dla dzieci napisaną wspólnie z córkami. Chciałabym odnieść się do tej intensywnej obecności pisarza i zapytać, co jest jeszcze do odkrycia w jego bogatym dorobku. Interesują mnie zarówno metodologicznie nowatorskie odczytania tekstów powszechnie znanych (np. *Brzeziny* czy *Matki Joanny od Aniołów*), jak i interpretacja tekstów autobiograficznych. Zwłaszcza te ostatnie pozwalają bowiem stworzyć na nowo czy choćby zmodyfikować ustalony już portret Iwaszkiewicza. Dziennik i epistolografia dają szanse na interesujące rekonstrukcje obrazu pisarza, męża, kochanka, ojca, redaktora itd., na portret wielokrotny, migotliwy i niejednoznaczny.

dr hab. Iwona Gralewicz-Wolny, prof. UŚ, *Pars pro toto. Przypadek Olgi Tokarczuk*

Proseminarium będzie poświęcone małym formom literackim Olgi Tokarczuk interpretowanym jako laboratorium sztuki prozatorskiej, w którym najpełniej realizuje się jej filozofia literatury. Bazując na trzech zbiorach opowiadań noblistki – *Szafa*, *Gra na wielu bębenkach* oraz *Opowiadania bizarne* – można zrekonstruować poetykę prozy autorki *Biegunów* oraz wykazać formalną i treściową zależność między oboma formatami tej twórczości. Bliska Tokarczuk optyka fragmentu, wyrastająca z przekonania o utopii poznania całości, odciska swoje piętno nie tylko w opowiadaniach, w których jest obecna w sposób niejako oczywisty dla tego gatunku, lecz także w powieściach, które niejednokrotnie są kolażami małych form, prowadzących w obrębie książki intertekstualny dialog o konstelacyjnym – jak nazwała tę strukturę sama pisarka – charakterze. Upodobanie Olgi Tokarczuk do małych narracji idealnie koresponduje też z wyważonym, wręcz powolnym rytmem jej pisania, w którym od fajerwerków puenty ważniejsza jest zdolność do utrzymania uwagi czytelnika – wszak i tej zasadzie podporządkowują się także jej powieści, z liczącymi ponad dziewięćset stron *Księgami Jakubowymi* na czele. Sondowanie tego rodzaju przejść i analogii na materiale jednego z najważniejszych osiągnięć polskiej prozy ostatnich dekad może stać się inspiracją do podobnych, lecz już samodzielnych rozpoznań na wybranym gruncie literackim.